

Maria Magdalena Golec

Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu
e-mail: maria.golec@wsb.poznan.pl

**BAZA CZŁONKOWSKA JAKO ATRYBUT
SPOŁECZNEGO WYMIARU DZIAŁALNOŚCI
BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W POLSCE**

**MEMBERSHIP AS AN ATTRIBUTE
OF THE SOCIAL DIMENSION OF THE ACTIVITIES
OF COOPERATIVE BANKS IN POLAND**

DOI: 10.15611/pn.2017.478.19

JEL Classification: G21, G34, M14

Streszczenie: Baza członkowska jest tą cechą aktywności banków spółdzielczych, która przesądza o społecznym wymiarze ich działalności, gdyż wynika z zasad spółdzielczych i regulacji prawnych. Celem opracowania stała się ocena bazy członkowskiej polskich banków spółdzielczych, zakresu jej wzrostu w porównaniu z danymi obejmującymi spółdzielnie kredytowe w Europie, a także zbadanie zakresu ujawniania informacji o właścicielach na stronach internetowych banków spółdzielczych. Liczba członków polskich banków spółdzielczych maleje z ponad 2 mln w 2010 r. do niespełna 1 mln w 2016 r., na rynku europejskim zaś wrasta, a wzrost ten jest proporcjonalny do wzrostu skali działalności. Jedynie niewielka liczba banków spółdzielczych publikuje informacje na temat liczby udziałowców na swoich stronach internetowych, niewiele więcej zachęca do członkostwa w banku.

Słowa kluczowe: banki spółdzielcze, baza członkowska, udziałowcy.

Summary: As a result of cooperative principles and regulations the membership is the feature of activities of cooperative banks which determines the social dimension of their activities. The aim of the study is the assessment of the membership base in Polish cooperative banks, the level of its growth compared to data covering credit cooperatives in Europe and also the examination of the extent of disclosure of information about the owners on the websites of co-operative banks. The number of members of the Polish cooperative banks has decreased but the European market has grown. Only a small number of cooperative banks publish information about stakeholders on their websites, a little more of them encourage to the membership in the bank.

Keywords: cooperative banks, membership base, stakeholders.

1. Wstęp

Do kluczowych atrybutów działalności spółdzielni kredytowych należy zaliczyć, obok wymiaru ekonomicznego, elementy aktywności w obszarze społecznym [Golec 2010]. Już sama przynależność do sektora spółdzielczego (a tym samym np. stosowanie zasad demokracji spółdzielczej) daje podstawy nazywania polskich spółdzielni przedsiębiorstwami społecznymi [Herbst 2013]. Przedsiębiorstwa społeczne są podmiotami dualnymi, realizując zadania dwóch wymiarach – ekonomicznym i społecznym (w 70-90% podobne są do „normalnych” przedsiębiorstw rynkowych, a w 10-30% istotnie się różnią) [Kwaśnicki 2005]. Różnice te postrzegane są w sferze dość delikatnej natury, obejmującej szeroko rozumiany wymiar społeczny przedsięwzięć, a dotyczy poczucia wspólnoty, w tym dbałości o różne grupy interesariuszy [Łukasiewicz-Kamińska 2011]. Zakres wymiaru społecznego jest trudny do zdefiniowania i znajduje odzwierciedlenie w procesach decyzyjnych dotyczących np. celów działalności spółdzielni, podziału nadwyżek finansowych, lokalności działania. Realizacja celów społecznych może mieć charakter konkurencyjny w stosunku do celów ekonomicznych (np. kredytowanie klientów o podwyższonym ryzyku). Z drugiej zaś strony działalność spółdzielni w wymiarze społecznym może dać impuls do ich zwiększonego rozwoju, gdyż jako instytucje wyróżniające się na konkurencyjnym rynku finansowym korzystają wówczas ze swoistego kredytu zaufania, gdyż postrzegane są przez lokalne społeczności jako „swoje”.

Wyrazem „społecznego ducha” banków spółdzielczych jest m.in. posiadana baza członków. Spółdzielnie kredytowe wyróżnia szczególnie charakter relacji między właścicielami a samą instytucją, jednak wydaje się, że jest to obszar stosunkowo mało akcentowany przez banki spółdzielcze. Celem opracowania stała się ocena bazy członkowskiej polskich banków spółdzielczych, zakresu jej wzrostu w porównaniu z danymi obejmującymi spółdzielnie kredytowe w Europie, a także zbadanie zakresu ujawniania informacji o właścicielach na stronach internetowych banków spółdzielczych w Polsce. W badaniu wykorzystano dane liczbowe gromadzone przez KNF oraz EACB (*European Association of Co-operative Banks*), a także samodzielnie oceny treści stron internetowych banków spółdzielczych w Polsce.

2. Społeczny charakter bazy członkowskiej banków spółdzielczych

Największa liczba zasad spółdzielczych dotyczy zrzeszeniowej istoty spółdzielni, a więc relacji między właścicielami a bankiem [Siudek 2011; Szambelańczyk 2006, Szelałowska (red.) 2011]. Specyficzny charakter spółdzielczej własności banków, opartej często na wielotysięcznej grupie prywatnych właścicieli, która ma charakter zmienny (zgodnie ze spółdzielczą zasadą „otwartych drzwi”), należy zaliczyć do kluczowych atrybutów tych instytucji i jest źródłem ich przewagi konkurencyjnej [Zalcewicz 2013; Szelałowska (red.) 2011]. Każdy członek banku spółdzielczego jest zobowiązany posiadać co najmniej jeden zadeklarowany i wpłacony udział, któ-

rego wartość określona jest w statucie spółdzielni i z tytułu którego może uzyskiwać dywidendę [Ustawa z 7 grudnia 2000]. Osoby prywatne niezmiernie rzadko stają się właścicielami spółdzielni z pobudek ekonomicznych, gdyż uzyskiwanie materialnych korzyści z udziałów jest utrudnione ze względu na [Brown, Davis 2009; Fonteyne 2007]:

- niedoskonałość inwestycyjną wynikającą ze spółdzielczej zasady „jeden członek – jeden głos”;
- brak wyceny rynkowej udziałów;
- nieakumulowanie się wzrostu wartości rynkowej spółdzielni (np. w sytuacji braku podziału nadwyżki bilansowej) w wartości udziałów;
- brak możliwości zbycia udziałów;
- większą niż w innych podmiotach gospodarujących niepewność wysokości uzyskiwanej dywidendy¹;
- ryzyko dopłat do upadłej spółdzielni w sytuacji odpowiedzialności członków do dwukrotnej wartości udziałów.

Często wskazywane w literaturze korzyści ekonomiczne z tytułu członkostwa w banku spółdzielczym związane są z dostępem do usług bankowych o wysokiej jakości po przystępnej cenie [Szelągowska (red.) 2011]. O ile jednak w przeszłości umożliwienie korzystania z usług kredytowych było kluczową przesłanką powoływania spółdzielni kredytowych, o tyle współcześnie dostęp do usług bankowych nie jest ograniczany, gdyż banki stosunkowo rzadko decydują się na oferowanie specjalnych kredytów członkowskich, a regulacje Prawa bankowego zakazują szczególnych, preferencyjnych cen usług bankowych dla właścicieli. Często przywoływany argument związany z dostępnością placówek banków spółdzielczych w miejscowościach, w których nie ma jednostek banków komercyjnych, będzie tracił na znaczeniu wraz z rozwojem bankowości elektronicznej.

Brak egoizmu cechującego kapitałowe podmioty gospodarujące sprawia, że podstawowym obowiązkiem spółdzielni może stać się dbałość o własnych członków (a w szerszym zakresie: klientów czy też społeczność lokalną), przy tym jednak nie występują tutaj sprzeczności, gdyż w odróżnieniu od banków w formie spółek akcyjnych, w których osoby akcjonariusza i klienta są wyraźnie rozdzielone, w bankach spółdzielczych członek jest jednocześnie klientem banku (nie występuje również asymetria informacji) [Siudek 2011]. Przesłanki włączania się nowych udziałowców do spółdzielni kredytowych wynikają głównie z motywów społecznych, możliwości wpływania na prowadzoną przez bank politykę, w tym:

- uczestniczeniu w organach banku, np. radzie nadzorczej czy w zebraniu przedstawicieli;
- ustalaniu celów działalności preferowanych przez właścicieli;
- decydowaniu o podziale nadwyżek bilansowych oraz innych najważniejszych dla spółdzielni kwestiach;

¹ Zgodnie z zasadami spółdzielczymi, stopa dywidendy powinna być ograniczona, a jej wysokość ustalana proporcjonalnie do zakresu korzystania ze spółdzielni.

- uzyskiwaniu innych korzyści dedykowanych członkom banku (np. wycieczki, imprezy kulturalne, sportowe, programy rabatowe) [Szelągowska (red.) 2011].
Członek banku spółdzielczego staje się aktywnym uczestnikiem życia lokalnego, zaangażowanym społecznie, identyfikującym się z celami działalności banku, który często wspiera akcje charytatywne i inne wydarzenia ważne dla lokalnej społeczności [Bochen (red.) 2015].

Aby jednak postulowane wyżej cechy spółdzielni były spełnione, konieczna jest dbałość o bieżących właścicieli (zwiększanie relacji między bankiem a członkami, zwiększenie bieżącej aktywności spółdzielców w procesach decyzyjnych i zapewnienie rozproszenia bazy członkowskiej) oraz konieczności wzrostu liczby członków „w odpowiedzi” na wzrost skali działalności spółdzielni. A zatem, dokonując oceny działalności banku spółdzielczego, jednym z najważniejszych wskaźników jest liczba członków.

Europejskie Zrzeszenie Banków Spółdzielczych – organizacja zrzeszająca i reprezentująca europejskie banki spółdzielcze – w swoich publikacjach podkreśla, ile reprezentuje spółdzielni, ilu jest ich członków, a ilu klientów. Według danych za 2015 r. organizacja ta obejmuje 4050 banki spółdzielcze z 79 mln członków oraz 210 mln klientów. Ponadto do oceny działalności banków spółdzielczych wykorzystywane są wskaźniki finansowe oraz odnoszące się spółdzielczej formy gospodarowania tej grupy uczestników rynku, tzw. wskaźniki spółdzielcze. Standardem informacji dotyczących spółdzielni kredytowych czy zrzeszeń spółdzielni są dane o liczbie udziałowców. Są one prezentowane zarówno na stronach WWW, jak i w formalnych dokumentach banków, publikacjach naukowych czy statystykach instytucji zewnętrznych.

3. Baza udziałowców banków spółdzielczych w Polsce

Według raportu Krajowej Rady Spółdzielczej z 2010 r.: „Do 1990 r. spółdzielnie, wtłoczone w system planowej gospodarki państwowej stanowiły narzędzie w rękach władzy służące realizacji polityki gospodarczej. W wielu segmentach rynku posiadały monopolistyczną pozycję. Z jednej strony, znajdowały się więc w komfortowej sytuacji, uzyskując także wsparcie ze strony państwa, z drugiej zaś zatracaly swoją tożsamość, autentyczność i autonomię. Członkowie przestali traktować spółdzielnie jako własne przedsiębiorstwa” [KRS 2010]. W sektorze polskich banków spółdzielczych podnosi się również „regres idei i praktyki spółdzielczej”, werbalnego odwoływania się do wartości i tradycji bankowości spółdzielczej z nagminnym naruszeniem jej istoty i zasad [Szambelańczyk 2006, 2016]. Rozpatrując współczesne banki spółdzielcze z wykorzystaniem cech przedsiębiorstwa społecznego, można zauważyć, że o ile tradycyjna bankowość spółdzielcza spełniała wszystkie kryteria, o tyle we współcześnie działającej instytucji trudno doszukać się jej „wspólnotowego charakteru” [Kulińska-Sadłocha, Szambelańczyk 2015].

Dostrzegany brak dbałości o wzajemny charakter spółdzielni, postrzeganie banków spółdzielczych nawet jako instytucji publicznych znajduje również swój wyraz w marginalizowaniu przekazu informacyjnego na temat właścicieli tej grupy podmiotów. Znamienne jest, że dane na temat polskich banków spółdzielczych przygotowane przez Krajowy Związek Banków Spółdzielczych, a prezentowane przez EACB informują o niezmienniej liczbie członków w latach 2004-2010: na poziomie 2,5 mln (w roku 2011 ich liczba zmniejszyła się do 2 mln). Od 2012 r. informacje na temat udziałowców banków spółdzielczych są pozyskiwane i prezentowane przez KNF (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane informacje dotyczące bazy członkowskiej w bankach spółdzielczych w Polsce w latach 2012-2016

Lata	2012	2013	2014	2015	2016*
Liczba udziałowców BS (w tys.)	1051 897	1034 448	1012 568	994 263	989 266
• w tym osoby fizyczne	1048 261	1030 891	1008 993	990 933	985 948
• w tym osoby prawne	3 636	3 557	3 575	3 330	3 318
Fundusz udziałowy przypadający na 1 udziałowca (tys. zł)	0,67	0,71	0,68	0,60	0,58
• w tym osoby fizyczne	0,62	0,62	0,61	0,55	0,53
• w tym osoby prawne	23,12	26,92	22,56	14,64	14,26

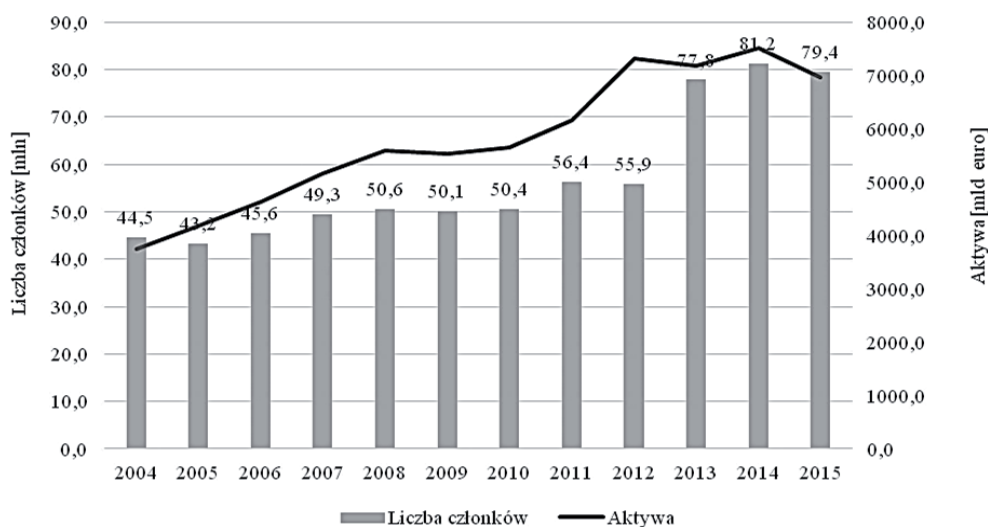
* Dane na 30 czerwca.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [UKNF 2016].

Liczba członków polskich banków spółdzielczych systematycznie zmniejsza się: z poziomu 1,05 mln w 2012 r. do 0,99 mln w 2016 r. (dane na 30 czerwca). W bazie członkowskiej dominują osoby fizyczne, udział osób prawnych jest marginalny (0,33-0,35% liczby członków). Przeciętny udziałowiec-osoba fizyczna posiada udziały w kwocie 600 zł, przy czym wartości te w badanych latach nieznacznie się obniżają. Z kolei osoby prawne dysponują udziałami na poziomie 14 tys. zł (w latach 2015-2016), a wartości te uległy znacznemu obniżeniu: z poziomu prawie 27 tys. zł w 2013 r. Baza członkowska polskich banków spółdzielczych jest dobrze rozproszona, duzi udziałowcy stanowią jedynie 0,05% ogółu członków banków [UKNF 2016]; zauważa się również ich większą dynamikę rezygnacji z członkostwa (nawet ok. 5,5% w 2015 r.).

Wśród przyczyn zmniejszenia bazy członkowskiej należy wymienić: porządkowanie rejestrów członków w bankach, podwyższanie wartości jednostki udziałowej (im wyższe wartości, tym mniejsze możliwości pozyskiwania nowych członków; ponadto konieczność uzupełnienia kwot udziałów przez dotychczasowych członków), bierność i brak zainteresowania działalnością banku. W sytuacji częstej sytuacji nieidentyfikowania się spółdzielców z działalnością banku, do rezygnacji z pozostawania członkiem spółdzielni przyczynia się także brak wypłat dywidendy.

W latach 2005-2015 jedynie 3,5-6% nadwyżki bilansowej sektora banków spółdzielczych była rozdysponowana (pozostała część wyniku zasilała działalność banków, głównie fundusz zasobowy spółdzielni). Dla przykładu w 2015 r. z wypracowanej kwoty nadwyżki 536,9 mln zł pozostawiono w bankach 513,1 mln, w formie dywidendy wypłacono zaś 9,12 mln (z tym że część z tej kwoty dopisano do funduszu udziałowego) [UKNF 2016]. W zakresie możliwości wypłat dywidendy banki spółdzielcze nie działają w pełni autonomicznie, gdyż nadzór bankowy określił kryteria (tzw. politykę dywidendową), których wypełnienie uprawnia poszczególne instytucje do podjęcia decyzji o wypłatach, a także ich możliwą skalę (np. wypłacie ograniczonej do 5% bądź do 10% zysku) [UKNF 2016]. Zwiększaniu grona właścicieli spółdzielni nie sprzyjają regulacje nadzorcze, które z racji uprawnień członków do rezygnacji z członkostwa od momentu przyjęcia Rozporządzenia CRR nie zaliczają funduszu udziałowego spółdzielni jako funduszy własnych I kategorii. W 2016 r. dokonano zmian ustawowych, które wprowadziły możliwość wskazania w statutach poszczególnych instytucji przesłanek wstrzymania lub ograniczenia zwrotu wpłat na udziały członkowskie. Statut może przewidywać, że zarząd banku spółdzielczego będzie uprawniony do wstrzymania lub ograniczania wpłat na udziały. Taka decyzja może zostać podjęta ze względu na ogólną sytuację finansową banku oraz wymogi w zakresie funduszy własnych [Ustawa z 7 grudnia 2000]. Zmiany te pozwoliły lub pozwolą bankom spółdzielczym na zaliczenie funduszu udziałowego do regulacyjnie ustalanych funduszy własnych (przy zachowaniu konieczności uzyskania niekiedy dodatkowej zgody nadzoru) [Wilkowicz 2016]. Wprowadzone

Rys. 1. Liczba członków i aktywa banków spółdzielczych w Europie w latach 2004-2015

Źródło: [EACB 2016].

zewewnętrzne ograniczenia w zakresie włączania udziałów członkowskich do funduszy wpływają demotywująco na kierownictwo poszczególnych instytucji w zakresie pozyskiwania nowych udziałowców.

Większość europejskich systemów spółdzielni kredytowych nie doświadczyła utraty tożsamości spółdzielczej i autonomii, jaki miał miejsce w Polsce; ich rozwój mógł odbywać się na zasadach rynkowych, bez nadmiernej ingerencji ze strony władz. Jedną z konsekwencji jest obserwowany wzrost nie tylko wyników ekonomicznych działalności, ale również liczby członków. Baza członków banków spółdzielczych w Europie (zgodnie z EACB) wzrasta, z poziomu 44,5 mln w 2004 r. do blisko 80 mln w 2015 r. (przy czym liczby te obejmują również dane z rynku polskiego) (rys. 1).

Zmniejszenie stanu liczby członków w pojedynczych okresach jest korygowane w kolejnych latach. Warto zwrócić uwagę na fakt proporcjonalności w rozwoju spółdzielni europejskich; zwiększeniu stanu aktywności gospodarowania (mierzonej sumą bilansową) towarzyszy wzrost bazy członkowskiej spółdzielni (prawa oś, rys. 1). Zarówno baza członkowska, jak i suma bilansowa w badanych latach wzrosły prawie dwukrotnie (1,8 liczba członków; 1,9 suma bilansowa), a aktywa na jednego udziałowca wzrastały z poziomu 84 tys. EUR w 2004 r. do 131 tys. w 2012 r., aby w kolejnych latach zanotować spadek do poziomu 88 tys. EUR (2015 r.). Od 2013 r. w Europie obserwuje się, odwrotnie niż w Polsce, zwiększenie bazy członkowskiej spółdzielni.

4. Informacje dotyczące bazy członkowskiej ujawniane na stronach WWW

Udziałowcy banków spółdzielczych, jako jego „kapitałodawcy” sprawujący również nadzór właścicielski poprzez walne zgromadzenie, mają kluczowe znaczenie dla działalności tych instytucji [Kozłowski 2016]. Wobec jednak stopniowego zmniejszania się liczby udziałowców banków spółdzielczych warto rozważyć, w jakim stopniu zmniejszanie się właścicieli wynika z braku informacji oraz zachęt do włączenia się w życie spółdzielcze ze strony samych banków. Jako źródło informacji na ten temat przyjęto strony WWW banków spółdzielczych. Postępująca informatyzacja sprawia, że współcześnie informacje zamieszczane na stronach WWW stają się coraz ważniejszym źródłem wiedzy wpływającym na postrzeganie jednostek, służących nie tylko reklamie czy promocji sprzedaży [Nowacka 2011].

Jako istotny cel badania przyjęto dokonanie sondażu diagnostycznego, w jakim zakresie strona internetowa przedstawia kluczowe informacje na temat bazy członkowskiej (np. o liczbie członków), możliwości włączenia nowych członków do grona właścicieli spółdzielni. Korzystając z bazy wszystkich banków spółdzielczych publikowanej przez KNF, według stanu na 31 stycznia 2017 r. – 558 podmiotów, losowo dokonano doboru próby badawczej liczącej 162 banki (w kilku przypadkach

okazało się, że bank nie posiada strony WWW, wybrano więc do badania kolejną instytucję².

Zakres informacji prezentowanych na stronach internetowych jest z reguły węższy niż na stronach internetowych banków komercyjnych, najczęściej jednak na stronach internetowych prezentowane są nawiązujące do tradycji fakty dotyczące historii poszczególnych banków. Niestety, dane o liczbie właścicieli pojawiają się na stronach internetowych niewielkiej liczby instytucji – zgodnie z badaniem było to jedynie 8% podmiotów (przy tym warto zaznaczyć, że nie zawsze informacje te były przedstawione precyzyjne, np. w zakresie jakiego momentu czasowego dotyczy podana informacja). Częściej natomiast banki spółdzielcze wskazują ogólnie właścicieli, przede wszystkim podkreślając np. cechę polskiego banku czy polskiego kapitału. Ogólne informacje o kapitałach banku zostały zamieszczone na niespełna 1/3 stron badanych banków spółdzielczych. O ile przygotowywanie konkretnych, aktualnych danych na temat udziałowców może wiązać się dla banków z dodatkowymi kosztami czy koniecznością ich aktualizacji, o tyle niewykorzystywanie atrybutu polskiego, a często lokalnego kapitału może być zastanawiające.

Tabela 2. Zakres informacyjny stron WWW dotyczący właścicieli i organów w bankach spółdzielczych

Rodzaj informacji	Liczba stron z informacją	Brak informacji	Udział BS ujawniających informację na stronie WWW (w %)
Liczba członków banku	13	149	8,0
Informacja o źródłach kapitałów banku	52	110	32,1
Zachęta do przystąpienia do BS	18	144	11,1
Zasady ładu korporacyjnego	158	4	97,5
Informacja o członkach zarządów i rad nadzorczych	154	8	95,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania.

Również stosunkowo niewielka liczba instytucji zachęca do członkostwa w banku – informacje o możliwości przystąpienia do spółdzielni zidentyfikowano w zaledwie 11% instytucji. Warto jednak zaznaczyć, że nieogłaszaniu możliwości bycia członkiem banku nie zawsze towarzyszyły dane o liczbie udziałowców czy ogólne o polskim kapitale banku. Informacje te najczęściej zawierały dane o wysokości udziałów, wybrane fragmenty lub pełen tekst statutu banku. Jedynie wyjątkowo wskazania dotyczące udziałowców były eksponowane w formie np. odrębnej zakładki. W zasadzie standardem strony internetowej są pełne informacje o członkach zarządów i rad nadzorczych (w badaniu jedynie 8 banków takiej informacji nie zamieściło).

² Przy ustalaniu wielkości próby, korzystano ze wzoru na minimalną wielkość próby badawczej dla frakcji na poziomie 0,7. Dla poziomu ufności 95% i maksymalnego błędu szacunku 7% minimalna wielkość próby badawczej wynosi 160 instytucji.

Działania banków spółdzielczych odnoszące się do rozpatrywanych kwestii polegają jedynie na wykonywaniu uchwał nadzoru finansowego, bez szerszej refleksji polegającej na możliwości wykorzystania obowiązków regulacyjnych w celu realizacji własnych celów. Obowiązujące od 2015 r. Zasady ładu korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych (przyjęte przez KNF w 2014 r.) obligują banki spółdzielcze do publikowania na swoich stronach WWW zasad polityki informacyjnej przyjętej przez konkretną instytucję, odstąpienie od realizacji zasad ze względu na specyfikę małych spółdzielni czy też strukturę organizacyjną banku. Na podstawie przeprowadzonego badania należy stwierdzić, że regulacyjne wymogi są realizowane przez 97,5% rozpatrywanych instytucji, jednak wypełnienie wymagań ma dość formalny charakter. Publikowane są jedynie zeskanowane dokumenty bez komentarza, często w zakładkach niewskazujących, jakiego rodzaju informacji można się spodziewać, np. „Inne informacje”, „Dokumenty” wraz z wnioskami o udzielenie kredytu.

5. Zakończenie

Specyficzna cecha banków spółdzielczych związana z przynależnością do sektora spółdzielczego – zmienna, często wielotysięczna baza udziałowców – może stanowić atrybut tożsamości rynkowej tego sektora. To przecież od decyzji właścicieli zależą podejmowane aktywności na rynku finansowym i w sferze społecznej związanej z lokalną charakterem instytucji. W sytuacji zaś gdy instytucjom spółdzielczym ze względu na skalę działania trudno konkurować z bankami komercyjnymi produktami finansowymi, a różnice między usługami świadczonymi przez różne instytucje są stosunkowo niewielkie, to właśnie aspekty pozafinansowe, a nawet pozakonomiczne, mogą stać się kluczowe.

Tymczasem, zgodnie z prowadzonymi badaniami, należy stwierdzić, że członkostwo w bankach spółdzielczych jako atrybut ich aktywności nie jest w pełni wykorzystane w praktyce. O ile na rynku europejskim upowszechnia się informacje na temat bazy członkowskiej, o tyle przez polskie spółdzielnie kredytowe są one ujawniane dość rzadko. Prymat wyników ekonomicznych oraz regulacji nadzorczych ogranicza znaczenie najbardziej zasadniczych informacji na temat ich funkcjonowania. Zatem w przypadku polskich banków spółdzielczych dbałość o zrównoważony rozwój powinna objąć również odbudowę realnych relacji z aktualnymi właścicielami, zwiększenie aktywności na rzecz pozyskiwania nowych członków, a także „obowiązek” upowszechniania informacji na temat liczby i zasad pozyskiwania właścicieli. To właśnie udziałowcy mogą stać się ambasadorami polskich banków, pod warunkiem że przez zarządy nie będą traktowani jako balast jedynie generujący koszty.

Publikacja informacji na temat bazy członkowskiej nie ma charakteru obligatoryjnego, tym niemniej decydenci w bankach spółdzielczych mogliby rozważyć podjęcie wysiłku systematycznego przygotowywania i publikacji danych w tym aspekcie. Liczna, oparta na lokalnych społecznościach baza udziałowców może stanowić atrybut wyróżniający bank spółdzielczy na konkurencyjnym rynku.

Literatura

- Bochen A. (red.), 2015, *Ku pożytkowi dobra wspólnego: Historia pieniądza, finansów i bankowości spółdzielczej*, Quixi Media, Bydgoszcz.
- Brown Ch., Davis K., 2009, *Capital management in mutual financial institutions*, Journal of Banking & Finance, no. 33, s. 443-455.
- EACB, 2016, *Key Statistics Financial Indicators*, <http://www.eacb.coop/en/cooperative-banks/key-figures.html> (7.02.2017).
- Fonteyne W., 2007, *Cooperative Banks in Europe – Policy Issues*, IMF Working Paper, no. 157.
- Golec M.M., 2010, *Spoleczne uwarunkowania działalności banków spółdzielczych*, [w:] Stefański M. (red.), *Banki spółdzielcze w Polsce w warunkach kryzysu finansowego i gospodarczego*, Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku, Włocławek, s. 65-84.
- Herbst K., 2013, *Perspektywy ekonomii społecznej*, Ekonomia Społeczna, nr 1 (6), s. 9-19.
- Kozłowski Ł., 2016, *Banki spółdzielcze a deponenci. Empiryczna analiza oddziaływań dyscyplinujących*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa.
- KRS, 2010, Krajowa Rada Spółdzielcza, *Raport o spółdzielczości polskiej*, Warszawa.
- Kulińska-Sadłocha E., Szambelańczyk J., 2015, *Lokalne instytucje kredytowe w koncepcji zrównoważonego rozwoju Polski*, [w:] Pietraszkiewicz K. (red.), *Sektor finansowy. Stymulatory i zagrożenia rozwoju*, PTE, Warszawa, s. 240-266.
- Kwaśnicki W., 2005, *Gospodarka społeczna z perspektywy ekonomii liberalnej*, Trzeci Sektor, nr 2, s. 10-35.
- Lukasiewicz-Kamińska A., 2011, *Spoleczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa finansowego*, Difin, Warszawa.
- Nowacka A., 2011, *Uwarunkowania komunikacji marketingowej w bankach spółdzielczych*, Wydawnictwo PWSZ w Płocku, Płock.
- Siudek T., 2011, *Bankowość spółdzielcza w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej – wymiar ekonomiczny, organizacyjny i społeczny*, Wydawnictwo SSGW, Warszawa.
- Szambelańczyk J., 2006, *Banki spółdzielcze w procesach zmian systemowych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Szambelańczyk J., 2016, *Rola banku zrzeszającego w nowej strukturze. Oczekiwania banków spółdzielczych vs oferta banków zrzeszających*, <http://konferencje.alebanc.pl/wp-content/uploads/2016/06/Rola-banku-zrzeszaj%C4%85cego-w-nowej-strukturze.-Jan-Szambela%C5%84czyk.-UEP.pdf> (6.02.2017).
- Szelągowska A. (red.), 2011, *Współczesna bankowość spółdzielcza*, Wydawca CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa.
- Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, 2016, *Informacja o podziale zysku wypracowanego przez banki spółdzielcze w 2015 r.*, Warszawa.
- UKNF, 2016, Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, *Informacja o sytuacji banków spółdzielczych i zrzeszających w III kwartałach 2016 r.*, Warszawa.
- Ustawa z 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu i bankach zrzeszających, Tekst jednolity, Dz.U. 2016, poz. 1826.
- Wilkowicz Ł., 2016, *Udziałowcy wciąż się wykruszają*, Dziennik Gazeta Prawna, <http://biznes.gazeta-prawna.pl/artykuly/916026,banki-spoldzielcze-udzialowcy-sie-wykruszaja.html> (7.02.2017).
- Zalcewicz A., 2013, *Bank lokalny. Studium prawne*, Difin, Warszawa.